

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ ОБЛІКОВИХ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ АКРЕДИТИВІВ У КОМЕРЦІЙНОМУ БАНКУ

Анотація. Розглянуто поняття "акредитив", умови дії цього договору та особливості обліку акредитива в системі грошового потоку комерційного банку.

Аннотация. Рассмотрены понятия "аккредитив", условия действия этого договора и особенности учета аккредитива в системе денежного потока коммерческого банка.

Annotation. Concepts of "credit", the terms of the treaty and especially taking into account the letter of credit in the cash flow of a commercial bank have been regarded.

Ключові слова: акредитив, банк-емітент, авізуючий банк, бенефіціар, покритий акредитив, непокритий акредитив, відкличний акредитив, безвідкличний виконуючий банк, заявник акредитива.

В умовах сучасної економіки майже всі підприємства здійснюють безготівкові розрахунки, адже це зручніше та надійніше. Більшість клієнтів укладають договір з використанням акредитива зі своїм банком, щоб забезпечити своєчасне отримання грошових коштів за поставлену ним продукцію та надання послуг. Банк, у свою чергу, повинен виконувати покладені на нього обов'язки для запобігання виникненню несплачених заборгованостей. Усі форми безготівкових розрахунків не є гарантованими. У практичній діяльності певні операції, пов'язані із недостатніми відомостями партнера або великими сумами розрахунків, вимагають додаткових гарантій. Надати такі гарантії можуть банки шляхом емісії акредитивів. Саме вони розглядаються як надійний засіб отримання плати від боржника. Тому на сьогодні цей вид розрахунку зручно та надійно використовувати.

Дослідженням та вдосконаленням обліку акредитивів займаються як вітчизняні, так і зарубіжні автори. Серед них: Кіндрацька Л. М., Кириченко О. А., Гіленко І. В., Сиротян С. В., Стефанчук Р. О. та ін.

Мета дослідження – визначити поняття "акредитив", його переваги та недоліки, розглянути зміст дії цього договору, обов'язки банків продавця та покупця та облікові процедури при акредитивній основі.

Основним завданням дослідження є визначення принципу дії договору, виявлення його переваг та недоліків і дослідження особливостей обліку.

Об'єктом дослідження виступає облік безготівкових операцій у системі грошового потоку комерційних банків.

Предметом дослідження є облік акредитивів у комерційних банках.

На сьогоднішній день вітчизняні підприємці неохоче користуються цим видом безготівкового розрахунку, у той час коли майже 80 % іноземних оцінили основні його переваги.

При акредитивній формі розрахунків підприємство-покупець перераховує кошти в установу банку за місцем знаходження постачальника для наступної оплати товарів, що підлягають відвантаженню на адресу покупця на умовах, визначених в акредитивній заяві. Вказані кошти зберігаються на акредитиві до виконання постачальником своїх зобов'язань перед покупцем. Акредитиви можуть відкриватися як за рахунок власних коштів, так і за рахунок кредитів банку і призначені для розрахунків тільки з одним постачальником. Для відкриття акредитива підприємство-покупець подає банку-емітенту заяву.

Депонування грошових коштів в обслуговуючій постачальника установі банку гарантує своєчасну оплату рахунків постачальника за відвантажені товарно-матеріальні цінності (виконані роботи, надані послуги).

Якщо платник виставив покритий акредитив у банку постачальника, то за заявою покупця на виставлення акредитива і його платіжного доручення гроші перераховуються до банку постачальника на рахунок "Акредитиви". У банку платника цей акредитив обліковується на позабалансовому рахунку "Акредитиви до оплати" [1].

При виставленні покритого акредитива в банку платника його сума акредитива депонується в банку платника на акредитивному рахунку, а прийняті до оплати акредитиви в банку постачальника обліковуються на позабалансовому рахунку "Акредитиви до оплати".

Для отримання коштів по акредитиву в тому випадку, коли акредитив покритий і виставлений у банку постачальника, постачальник, відвантаживши товари, подає реєстр рахунків, відвантажувальні та інші, передбачені умовами акредитива документи в обслуговуючий банк.

Якщо гроші в сумі виставленого акредитива задепоновані в банку покупця на акредитивному рахунку, то розрахунки проводяться таким чином. По мірі відвантаження товарів постачальник подає своєму банку реєстри рахунків (у трьох примірниках) та інші документи, передбачені умовами акредитива. Третій примірник реєстру банк постачальника повертає постачальнику, а перший та другий – разом з документами направляються спецзв'язком банку покупця. На основі першого примірника банк списує гроші з акредитивного рахунку і перераховує їх постачальнику. Другий примірник реєстру з іншими документами передається платнику. Банк постачальника після отримання грошей від банку покупця списує кошти з рахунку "Акредитиви до сплати".

При відкритті покритого акредитива заявник, крім заяви, подає до банку-емітента платіжне доручення на бронювання коштів на аналітичному рахунку "Розрахунки за акредитивами" таких балансових рахунків [2, с. 163–164]:

- 2602 "Кошти в розрахунках суб'єктів господарської діяльності";
- 2526 "Кошти в розрахунках клієнтів, які утримуються з Державного бюджету України";
- 2550 "Кошти в розрахунках клієнтів, які утримуються з бюджету Автономної Республіки Крим";
- 2552 "Кошти в розрахунках клієнтів, які утримуються з обласних бюджетів";
- 2554 "Кошти в розрахунках клієнтів, які утримуються з бюджетів".

У випадку відкриття непокритого акредитива банк-емітент (банк покупця) ураховує це за дебетом забалансового рахунку 9122 "Непокриті акредитиви". Банк постачальника, одержавши про це повідомлення, враховує такий акредитив за дебетом позабалансового рахунку 9802 "Акредитиви до виконання" окремо від депонованих [3, с.141–142].

При виставленні такого акредитива депонування коштів не проводиться, але гарантія платежу при цьому акредитиві є і досягається за рахунок банківської гарантії.

При отриманні заяви на виставлення такого акредитива банк покупця суму непокритого акредитива оприбутковує на позабалансовому рахунку 9000 "Гарантії, що надані банком". Якщо такий акредитив виставлений у банку постачальника, то банк покупця дає дозвіл банку постачальника, де відкритий коррахунок банку покупця, освоюючи акредитив, відповідні суми списувати зі свого коррахунку [2, с.166].

Зарахування грошей постачальнику при непокритому (гарантованому) акредитиві здійснюється банком постачальника після перевірки отриманого реєстру та інших документів, що підтверджують відвантаження товару, та після списання коштів з коррахунку банку покупця. При цьому два примірники реєстру і доданих до нього документів по виконаному акредитиву банк постачальника направляє спецв'язком банку покупця, де перший примірник слугує підставою для списання грошей з покупця, а другий – разом з оплаченими з акредитива документами передається покупцю.

Після перевірки дотримання умов акредитива банк покупця повертає банку постачальника витрати, пов'язані з виконанням акредитива. Ці витрати відшкодовуються на умовах, передбачених міжбанківським договором.

Якщо банк покупця не може списати кошти з рахунку покупця за умови, що виконання акредитива здійснювалось за рахунок кредиту, банк до вирішення питання згідно з договором відносить заборгованість на рахунок "Суми нестягнені по банківських гарантіях, наданих підприємствам і організаціям". Одночасно на суму виплачених постачальнику коштів проводиться списання з рахунку 9900 "Гарантії, що надані банком" [3, с.166].

При виставленні непокритого акредитива в банку покупця списання коштів на суму відвантажених товарів проводиться з рахунку покупця, а у разі відсутності на ньому грошей операції здійснюються в порядку, викладеному для непокритого акредитива, виставленого в банку постачальника.

Надалі, після відвантаження постачальником продукції, товару, робіт, послуг і подання відвантажувальних документів своєму банку, здійснюються облікові операції оплати і перерахування коштів за методикою і послідовністю, як і при розрахунках покритими акредитивами, якщо на день надходження документів на поточному рахунку заявника акредитива є наявні кошти, або за методикою кредитної операції в разі реалізації банківської гарантії.

Акредитивна форма розрахунку дає постачальнику впевненість, що товар буде відвантажений після виставлення суми акредитива. На відміну від передоплати і авансу при акредитивній формі розрахунку продавець може використовувати виставлену суму грошей тільки після відвантаження товару. Це сприяє дотриманню умов договору. При непостачанні (недопоставці) товару гроші в обов'язковому порядку будуть повернені покупцеві. Продавець при даній формі розрахунку повністю впевнений, що гроші перераховані, оскільки вони знаходяться в обслуговуючому продавця банку. Переваги акредитива в тому, що ця форма розрахунку надійна, проста і приваблива як гарантія оплати. Для покупця невеликим акредитива, як і при передоплаті, є те, що на певний час гроші виводяться з обігу та їх не можна використовувати до моменту поставки товару.

Акредитивна форма розрахунку дає постачальнику впевненість, що товар буде відвантажений після виставлення суми акредитива. На відміну від передоплати і авансу при акредитивній формі розрахунку продавець може використовувати виставлену суму грошей тільки після відвантаження товару. Це сприяє дотриманню умов договору.

Заслугове на подальший розвиток розробка нових методів розрахунку акредитивами в системі грошових потоків комерційних банків.

Наук. керівн. Глебова Н. В.

Література: 1. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті від 21.01.2004 р. № 22 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/97>. 2. Кіндрацька Л. М. Бухгалтерський облік і прийняття рішень в банках : навч. посібн. / Л. М. Кіндрацька. – К. : КНЕУ. – 404 с. 3. Глебова Н. В. Облік у банках : навч. посібн. / Н. В. Глебова, Л. М. Стиренко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 308 с.